

ZÁVĚR

Počátky řešení problémů defektních a invalidních dětí, dospělých i starých lidí jsou tak staré jako lidstvo samo. V nejstarším období bylo zvykem se postižených buď zbavovat nebo je vylučovat či usmrcovat z toho důvodu, aby nezatěžovali ostatní členy společnosti. Od dob společnosti otrokářské se již tento způsob neuplatňoval a likvidováni byli převážně jen defektní novorozenci, ostatní defektní děti se prodávaly a pokud měly velmi nápadné vady, používalo se jich k výdělečné žebrotě, kdežto zbývající musely vykonávat těžké práce. V některých zemích jako např. ve starém Egyptě a v Athénách se tyto kruté způsoby zamítaly a již tehdy vznikaly počátky budoucí veřejné péče. Výrazná změna v přístupu k defektním, nemocným a starým lidem nastala teprve za feudalismu tím, že se jim začala věnovat dobročinná péče buď v azylových zařízeních, v klášterech nebo ve špitálech. S rozvojem renesance se objevovaly poprvé ve vývoji lidské společnosti humanitní ideje ve vztahu k postiženým, o které projevovala společnost hlubší a kvalifikovanější zájem.

Avšak teprve v 18. a 19. století začíná postupně vlastní péče o defektní, která se rozvinula v posledních 150 letech v nebývalém rozsahu a byla již skutečným výchovněvzdělávacím působením. Mezníkem se stalo posledních 30 let, v nichž zaznamenala speciální pedagogika pod vlivem rozvoje vědy a techniky neobyčejné úspěchy, které spadají namnoze do věd lékařských a do věd elektronických. Podstatné místo pak náleží speciální výchově dětí, mládeže, dospělých i starých lidí s cílem začlenit všechny, u kterých to možné je, do společnosti tak, aby se v ní mohli pozitivně realizovat.

Tento prudký rozvoj odborné péče o defektní znamená v podstatě slibnou perspektivu do posledních patnácti let tohoto století a zvláště pak pro nástup do nového tisíciletí. Významný pokrok medicínských, psychologických, sociologických i pedagogických věd přináší zcela nové a nebývalé možnosti v komplexní péči o defektní a invalidní členy celé naší společnosti.

Zvláště místo zaujímá v těchto snahách prevence, která má v podstatě dva úkoly: první záleží v předcházení defektům kvalitnější lékařskou a pedagogickou péčí, takže některé těžké defekty již u nás i v celé řadě dalších zemí téměř vymizely a na další je zaměřeno intenzivní zkoumání. Důležitá je rovněž prevence defektů, které vznikají vlivem nepříznivých podmínek v neurotických, nekonzolidovaných a rozvrácených rodinách, vadnou výchovou atd., kde lze osvětovou prací a systematickým ovlivňo-

váním rodiny, školy, pracoviště a celé společnosti předcházet některým nevhodným projevům, které mohou být jinak úporným problémem. Druhým úkolem prevence je zabránit vzniku defektivit u těch postižení, která již vznikla, ale nemusí při vhodném vedení a dobrých životních podmínkách zasáhnout další složky a postihnout celou osobnost. Je to možné u všech lehkých a u některých středně těžkých vad, důležitý je ovšem individuální přístup a přísně individuální řešení každého jednotlivého případu. Pozitivně působí společenská struktura socialistické společnosti, která věnuje všem, kteří to potřebují speciální pozornost, bezplatné léčení, optimální výchovu a vzdělávání, kvalifikovanou přípravu na povolání a zabezpečuje takto jejich úspěšné začlenění do pracovního procesu i do života společnosti. Tyto uvedené momenty zahrnují také odpovídající resocializační péči.

I když prevence vzniku defektů a defektivit je významným faktorem při zvládnutí celé řady odchylek od normy, přináší vědeckotechnický rozvoj mnohé nové problémy. Souvisí s nimi různé stressové situace, rychlý životní styl s nedostatky režimu práce a odpočinku i duševní hygieny, dále náročnost na celkové zatížení, případně až přetížení organismu, které může ovlivňovat vznik neurotických potíží a onemocnění již od předškolního věku, týká se však ve znásobené míře především dospělých občanů. Další stinnou stránkou je konzumní přístup k životu s přeceňováním materiálních hodnot a s nedoceňováním hodnot jiných, který sebou může přinášet případně též protisociální činy. Rovněž rozvoj techniky a hlavně živelného motorismu ohrožuje každého člověka možností vzniku případně i těžkého úrazu, spojeného s utrpením a nezřídka i s trvalými následky.

K pozitivním faktorům patří prodlužování lidského života, ovšem doposud není kladně dořešen problém snížení defektů u rizikových novorozenců, u dospělých pak zachování potřebné kvality zraku, sluchu a motorických funkcí až do vysokého stáří. Příčinou je na jedné straně nevhodné přetěžování těchto analyzátorů nadměrným a často jednostranným zapojováním do činnosti v mládí, na straně druhé nepříznivé vlivy intenzivního osvětlení, extrémního hluku a dalších nedostatků životního prostředí, kterým jednotlivec nemůže zejména ve velkých městských aglomeracích úspěšně čelit.

Uvedené momenty a ještě řadu dalších je třeba řešit teoretickými komplexními výzkumy i praktickým uváděním výsledků do života společnosti. Je to také významným úkolem dalšího vědeckého bádání, které svým rychlým a tvořivým rozvojem může zabezpečovat úspěšnou aplikaci dosažených závěrů pro budoucí generace. Odpovědnost spočívá na každém jednotlivci i na celé společnosti, na intelektuální, citové a morální úrovni osobnosti a na uplatňování jejich pozitivních volních a charakterových vlastností. Příznivé naplnění všech těchto aspektů je trvalým současným i perspektivním předpokladem pro snížení počtu, typů a hloubky postižení i pro dosažení souladu ve fyzické, psychické a sociální oblasti člověka.